

Lisa 2. Kooskõlastustabel

	Märkuse sisu	Kommentaar märkusele
Jrk nr	Märkuste esitaja: Justiits- ja Digiministeerium	
1	<p>Eelnõu § 1 p 3 (SHS § 132 lg 2) kohta on seletuskirjas märgitud järgmist: „TTT taotlemisel on vajalikud andmed õppimise, töötamise, puuduva ja osalise töövõime, töötuna arveloleku ja pensionäri staatuse kohta. Eelnõu punktiga 8 lisatakse ka säte kaitseväge ajateenistujatele eluasemekulude hüvitamiseks. Registritest on võimalik pärida, kas inimene töötab, õpib, on töötuna arvel, pensionär või osalise või puuduva töövõimega või ajateenija jne. Kui kellegi sotsiaalset seisundit ei õnnestu andmebaasidest teada saada, on KOV-i töötajal võimalus küsida taotlejalt lisainfot. Muudatusega vähendatakse halduskoormust küsides taotlejalt vähem andmeid saades need tulevikus riiklikest andmekogudest.“</p> <p>Palume seletuskirja täiendada ja märkida nende andmete andmekogudest saamise õiguslik alus. Millisel õiguslikul alusel neid andmeid andmekogudest saadakse?</p>	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
2	<p>Eelnõu § 1 p 6 (SHS § 132 lg 6²) – normi sõnastusest saab järeldada, et pereliikmete konto väljavõtet ei ole vaja, kui taotlejal on pangas konto. Palume seletuskirjas seda selgitada ja vajadusel normi täpsustada.</p> <p>„(6²) Kui taotleja või tema pereliikmed omavad arveldus-, ettevõtlus- või hoiukontot, tuleb esitada taotleja või tema pereliikmete eelmise ja jooksva kuu kontoväljavõtted rahaliste vahendite ja täiendava abivajaduse väljaselgitamiseks.“;</p> <p>Seletuskirjas on märgitud, et „TTT maksmisel kogutakse ja töödeldakse toetuse taotleja ja tema perekonnaliikmete sissetulekute andmeid.“. Eelnõu käsitleb konto väljavõtet, kus on lisaks palju teisi andmeid kui vaid sissetulekute andmed (suures osas pigem väljaminekute andmed, mis võivad olla eriliiki isikuandmed, nt juhul kui on tasutud mõne tervisehoiuteenuse eest jne).</p> <p>Seletuskirja järgi „esineb praktikas olukordi, kus taotlejatel on lisaks esitatud väljavõtetele ka teisi pangakontosid ja sissetulekuid, kuid nende olemasolu varjatakse.“. Leiame, et konto väljavõtte küsimise õigus seda probleemi ei lahenda, sest see ei garanteeri, et taotleja jätab teadlikult mõne oma konto kohta teabe andmata.</p> <p>Meie hinnangul tuleb kaaluda, kas sissetulekute andmeid saaks koguda muul vähem riivavamal viisil. Seletuskirjas on selgitatud, et pangakonto väljavõtte annab ülevaate sissetulekutest, olemasolevast rahast, eluasemekulude tasumisest, kohustustest, võlgadest, majandamisoskusest ja teenuste</p>	Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja täiendatud.

	vajadusest (majandusnõustamine, võlanõustamine jm). Eelnõu seletuskirjas esitatud analüüs „Sissetulekute andmete kontrollimise regulatsiooni vastavus põhiseadusele“ vajab seetõttu täiendamist, et oleks võimalik andma hinnang, kas eelnõus sätestatud konto väljavõtte küsimise õigus on sobivaim meede. Palume põhiseaduspärasuse analüüsi täiendada.	
3	<p>Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR) – seletuskirjas on märgitud, et andmetöötlus toimub STAR-s ja andmete säilitamise tähtaeg on tavaliselt kuni viis aastat pärast toetuse määramist. Andmete säilitamise tähtaeg peab olema seaduses sätestatud ja palume seletuskirja täiendada lisades juurde viite andmete säilitamise tähtaega reguleerivale vastavale sättele ning selgitada, mida on silmas peetud seletuskirjas toodud „tavaliselt kuni 5 aastat“ all.</p> <p>Samuti palume üle vaadata STAR-i regulatsioon andmekoosseisu osas ja veenduda, et konto väljavõtte selles andmekogus töötlemine mahub SHS-s sätestatud raamidesse ning seda ka seletuskirjas kajastada. Võttes arvesse, et SHS sätestab hetkel üksnes isiku sissetulekute andmete töötlemise õiguse, tuleb meie hinnangul täiendada ka SHS §-i 142¹, aga seda juhul, kui täiendatud põhiseaduspärasuse analüüsist nähtub, et konto väljavõtte küsimine on sobiv ja vajalik meede eesmärgi saavutamiseks. Me ei saa nõustuda, et sellisel andmetöötlusel on mõju väike (seletuskiri lk 23) – palume selles osas mõjuanalüüsi täiendada. Samuti palume täiendada seletuskirjas esitatud andmekaitsest mõjuhinnangut, et selguks ka konto väljavõtte esitamise mõju andmesubjektile.</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.</p> <p>Selgitame, et STARi regulatsioon ei vaja täiendamist, kuna andmekogusse kantakse toimetulekutoetuse menetluses jätkuvalt vaid sissetulekute andmed. Laiema abivajaduse hindamise käigus töödeldavad andmed kantakse isiku juhtumiplaani, mis on STARi regulatsiooniga juba hõlmatud.</p>
4	<p>Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) kohaselt peab liikmesriik konsulteerima järelevalveasutusega (Andmekaitse Inspeksioon), kui koostamisel on riigi parlamendis vastu võetava õigusakti eelnõu või sellisel õigusaktil põhinev rakendusakt, mis seondub isikuandmete töötlemisega (vt IKÜM art 36 lg 4). Selle kohustuse saab lugeda täidetuks, kui eelnõu saadetakse AKI-le arvamuse avaldamiseks eelnõu esimeses kooskõlastusringis. Vastavalt üldmääruse artiklile 52 tegutseb AKI üldmäärusega kooskõlas antud ülesannete täitmisel ja volituste kasutamisel täiesti sõltumatult ja seetõttu ei ole meil võimalik kohustada AKI-t andma sisendit valitsemisala ühtse seisukoha kujundamiseks.</p> <p>Lähtudes eelnevast palume saata eelnõu ka AKI-le arvamuse avaldamiseks.</p>	Arvestatud. Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks ka AKI-le.
5	<p>Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud märkustega.</p> <p>Vastavalt Vabariigi Valitsuse relemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiits- ja</p>	Arvestatud. Eelnõud, seletuskirja ja lisa 1 täiendatud.

	Digiministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale	
	Haridus- ja Teadusministeerium	
6	Soovime juhtida tähelepanu, et alates 2025. aasta septembrist muutuvad paljud kutsekeskhariduse õppekavad nelja aastaseks ja sellega seoses tuleb arvestada, et osad keskharidustaseme õpilased võivad viimasel õppeaastal olla juba 20 aastased. Palume hinnata, kas eelnõu punktides 2 ja 17 toodud regulatsioonid sellega ka arvestavad. Ei ole üheselt arusaadav, kas sellise õpilase puhul võiks tulla kohaldamisele viidatud punktides kehtestatava sätte sõnastuses toodud alternatiiv „või õpilase kooli või täienduskoolituse kursuse nimekirjast väljaarvamiseni“. Kui eelnõu sõnastus seda sihtrühma ei käsitle, siis palume eelnõu täpsustada selliselt, et kutsekeskhariduse õppekavadel õppijaid loetaks lasteks õppeaasta lõpuni, mil nad saavad 20-aastaseks.	Mitte arvestatud. Selgitame, et TTT määramisel arvestatakse laste puhul PHS-is sätestatud tingimustega, ehk TTT makstakse lapse piirmääras selle õppeaasta lõpuni, kui laps saab 19-aastaseks.
	Eesti Linnade ja Valdade Liit	
7	Eelnõu § 1 punkt 3 (sotsiaalse seisundi mitteküsimine)- eelnõu kohaselt jõustub muudatus 1.aprillil 2027 ja andmed täidetakse automaatselt STARi poolt. Teeme ettepaneku jätta alles käsitsi sisestamise võimalus, kuna võib olla olukordi, mis Eesti riiklikes registrites ei kajastu nt töötamine väljapool Eestit, välisriigi pensionär, registreerimata õppimine väljapool Eestit vm erandjuhud. Teeme ettepaneku kaaluda võimalust jätkata sotsiaalse seisundi märkimist kohapeal avaldust esitava toimetulekutoetuse taotleja poolt seni kuni STARi on loodud võimalus saada adekvaatseid andmeid isiku sotsiaalse seisundi kohta ühe päringuga. Ennatlik on eemaldada SHSst kohustus küsida taotleja sotsiaalset seisundit, kuni puudub tehniline võimekus saada vastavaid andmeid STARist ühe päringuga. Nt. TTT tuleb taotlema 40. aastane naisterahvas koos oma 20. aastase lapsega. Sotsiaaltöötaja teeb STARi kaudu päringu töötamise registrisse ja näeb, et registris puuduvad andmed töötamise kohta. Järgmine STARi päring Eesti Töötukassa infosüsteemist näitab, et isik ei ole töötuna arvel. Järgmise STARi päringuga selgub, et isik ei ole ka töövõimetoetuse saaja. Kuna STARiga ühendatud riiklikest andmebaasidest ei selgu, millega taotleja tegeleb, tuleb sotsiaalse seisundi teadasaamiseks pöörduda lõpuks ikkagi inimese enda poole ja taotleja selgitab, et ta on ettevõtte juhatuse liige ja proovib iseseisvalt oma firmat käivitada. Sama protsess (eraldi) päringute osas kordub ka taotleja 20. aastase lapsega, kuna STARis ei ole näha, et laps töotaks või õpiks või oleks töötuna arvel. Jällegi tuleb isikuga ühendust võtta ja täpsustada, mis on toetuse taotleja pereliikme sotsiaalne seisund (sest sotsiaaltöötajale kättesaadavates registrites	Selgitame, et eelnõu § 1 punkt 3 on eelnõu kohaselt jõustumas alates 1. aprillist 2027.aastal, mil peaks valmis olema STAR2 arendus. Arenduste tulemusena tuleb andmete saamiseks teha ainult üks päring. Säilib ka käsitsi sisestamise võimalus.

	vastavad andmed puuduvad). Kokkuvõttes on sotsiaaltöötaja selle juhtumi puhul kulutanud aega tulemusteta päringutele olukorras, kus kogu info oleks koheselt saanud taotlejalt endalt.	
8	<p>Eelnõu § 1 punkt 4 – ebaselgeks jääb, kuidas hakkab toimuma äriühingute üürilepingute kontrollimine: kas eraldi tuleb rahvastikuregistrist vaadata, kes on sugulased ja siis vaadata äriregistrist, kas nad on juhid jne? Kuna eelnõu peaks välja tooma kõik mõjud, siis oleks asjakohane tuua seletuskirjas välja, et kui seotud isikute äriühingu kaudu üürimine on siiski vajalik, aga üürnikult üüri ei saa võtta, kuna tal puuduvad vahendid (endal sissetulekuid pole ja TTT ei kata), siis äriühingu jaoks muutub tasuta või alla turuhinna üürile andmine erisoodustuseks vm moel tulumaksuseaduse alusel maksustatavaks.</p> <p>Juhime tähelepanu ka sellele, et antud muudatusega tuleb üks kontroll juurde ja nende arv, kellele üürikulu hüvitatakse võib väheneda, kuid seletuskirjas ei ole välja toodud mõju menetluskoormusele ja riigieelarvele.</p>	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud. Selgitame, et mõjude osa on eraldi seletuskirja lisas 1. Lisaks täpsustame, et seaduse muudatus ei keela üürilepinguid sõlmida, vaid määrab millisel juhul arvestatakse üürilepingutest tulenevaid kohustusi toimetulekutoetuse arvestamisel.
9	<p>Eelnõu § 1 punkt 5 – teeme ettepaneku täpsustada vähemalt seletuskirjas, millisel juhul ja mis ulatuses saab osalust äriühingus ning äri- või mittetulundusühingusse kuulumist lugeda elatusvahendite saamise mõistes varaks. Kas nt välja maksmata dividendid, ... mis veel?</p> <p>Teeme ettepaneku lükata muudatus (eelnõu § 1 punkt 5) edasi kuni STARi on loodud võimalus jooksvalt kontrollida taotleja ja tema pereliikmete osalust äriühingutes ning nende kuulumist äri- ja mittetulundusühingutesse. Kui KOV peab hakkama tegema väljaspool STARi asuvatest andmekogudest iga pereliikme kohta täiendavaid päringuid, siis toob see kaasa töökoormuse olulise ja ebamõistliku kasvu.</p>	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
10	<p>Eelnõu § 1 punkt 6- seletuskirjas on § 1 punkti 6 juures (lk 8) selgitatud, et kui taotleja ei soovi, et kontoväljavõtte jääb menetleja valdusesse, on võimalik pärast oluliste andmete saamist ja andmete õigsuse kontrollimist, tagastada menetluse lõppedes kontoväljavõtte taotlejale.</p> <p>Selguse mõttes palume täpsustada, mida mõeldakse kontoväljavõtte tagastamise all menetluse lõppedes. Sõnastus peaks olema üheselt arusaadav, et abivajajatel ei tekiks sellest väärarusaamasid.</p> <p>Eeldame, et mõeldud on olukorda, kus toetus on määratud või selle määramisest on keeldutud (haldusotsus on tehtud) ja seejärel on inimesel õigus füüsiline kontoväljavõtte tagasi saada.</p> <p>Juhime tähelepanu, et kontoväljavõtteid saadetakse ka e-kirja teel. Kas sel juhul kontoväljavõtte kustutatakse?</p> <p>Tekib küsimus, kuidas saab KOV siis näiteks SKA järelevalvele tõestada, et arvutused olid õiged? Kas väärtpäberi kontod on STARist otse päritavad, et nende väljavõtteid pole vaja?</p> <p>Eelnõu sõnastuse kohaselt „...peab taotleja või tema pereliige.....”. Teeme ettepaneku</p>	Arvestatud. Seletuskirjast välja jäetud.

	sõnastuse muutmiseks järgmiselt: „...peab taotleja ja tema pereliige... “	
11	<p>Eelnõu § 1 punkt 7 – teeme ettepaneku täpsustada, kas inimestel tekib õigustatud ootus, et enne neljandat kuud varalist seisu ei arvestata või võib arvestada, sest seadus ütleb, et hiljemalt neljandal kuul, mis ei välista ka varasemat kontrolli? Kui hinnata neljandal kuul ja näiteks avastada, et on auto, mida saab maha müüa vms, siis tuleb ju jälle anda realiseerimiseks aega.</p> <p>Palume täiendavalt üle vaadata muudatuse mõju riigieelarvele, mis seletuskirjas hinnatakse puuduvaks. Juhime tähelepanu sellele, et kehtiva seaduse kohaselt hinnatakse ja arvestatakse vara kohe esimesel taotlemisel ja kui tulevikus alles neljandal kuul, siis peaks ju toetuse saajate arv tõusma, sest taotlema saavad tulla ka need, kes siiani vara olemasolu tõttu ei saanud.</p> <p>Seletuskirjas § 1 punkti 7 selgituses (lk 9) on kirjutatud: „Ajutiste raskuste tõttu ei peaks isik müüma vara, mis tagab tulevikuks kindlustunde. Siin peaks jääma paindlikkus, et ei tekiks olukorda, kus inimene otsib aktiivselt tööd, aga kuna töö leidmine võib osutuda näiteks majanduskriisist tulenevalt keeruliseks, peaks ta hakkama vara müüma, mille tulemusena ta võib lõpuks sattuda veel keerulisemasse olukorda (peab hakkama eluaset üürima, mis võib olla kulukam)“.Palume seda mõttekäiku täpsustada. Praegu jääb mulje nagu võiks KOV nõuda inimese ainsa eluaseme müüki. See ei ole hea näide, kuna kodu müümist nõuda ei tohi. Nimelt ütleb SHS § 134 lõige 5 selle kohta, et kohaliku omavalitsuse üksus ei või jätta toimetulekutoetust määramata, kui toimetulekutoetuse taotleja või tema perekonna kasutuses või omandis on ainult üks aastaringiselt elamiseks kasutatav eluruum ning elamiseks, õppimiseks ja töötamiseks hädavajalikud esemed.</p> <p>Teeme ettepaneku täpsustada, kuidas muudatust rakendada, et tagada KOVide ühtne lähenemine/menetlemine.</p>	<p>Selgitame, et seaduse punkt sätestab, et hiljemalt neljandal kuul. Antud säte ei välista, et abivajaduse hindamisel ei või varalist seisu arvestada juba varem. Menetlejale jääb kaalutlusotsus.</p> <p>Arvestatud. Seletuskirja vara müügiosas täiendatud.</p>
12	Eelnõu § 1 punkt 8 – teeme ettepaneku täpsustada nõudeid juhul, kui ajateenijat arvestatakse leibkonna liikmena, mitte ta ei ole üksinda taotleja. Nt võib sellel olla mõju põhjendatud elamispinna suuruse määramisel.	Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja täiendatud.
13	<p>Eelnõu § 1 punkt 10 – leiame, et muudatuse puhul ei ole tegemist ainult sõnalise selguse loomisega vaid põhimõttelise muudatusega, kuna need mõisted on oma olemuselt erinevad: Inimväärne äraelamine – mõiste viitab elustandardile, kus inimesel on võimalus elada turvaliselt ja eneseväärikust säilitades, osaleda ühiskondlikus elus ning rahuldada mitte ainult esmavajadusi, vaid ka vaimseid ja sotsiaalseid vajadusi. Mõiste on tihedalt seotud inimõigustega, nagu õigus haridusele, tervishoiule ja elatustasemele, mis võimaldab inimväärset elu.</p> <p>Esmane toimetulek – mõiste viitab õigusele minimaalsetele vahenditele, mis on vajalikud</p>	<p>Osaliselt arvestatud.</p> <p>Seletuskirja täiendatud Statistikaameti poolt avaldatava arvestusliku elatusmiinimumi meetoodika kirjeldusega ja toodud välja selle seos toimetulekutoetusega.</p>

	<p>eluspüsimiseks ehk ellujäämiseks (vähim toit, riietus, peavari jne.). See keskendub vaesuspiiri all või selle lähedal olevate inimeste ellujäämisele, mitte heaolule või vääriskusele.</p> <p>Seletuskirjas ei ole analüüsitud seda, kas ja kuidas võib mõjutada antud muudatus KOVide poolt kinnitatavaid eluasemekulude piirmäärasid? Juhime tähelepanu sellele, et Riigikontroll tõi oma 2023.aasta auditis „Toimetulekutoetuse kui riikliku sotsiaalse korralduse“ välja vajaduse vaadata üle piirmäärade seadust. Seletuskirja järgi arvestati eelnõu väljatöötamisel Riigikontrolli soovitusel, aga piirmäärade kohta ei ole kahjuks ühtegi muudatust.</p>	<p>Eluasemekulude osas ei toimu seaduse muudatust, vaid vastavalt VTKle koostatakse juhendmaterjal, et üle-eestilist praktikat ühtlustada. Praktika ühtlustamine ei mõjuta juba eelnõu koostamise ajal kohalike omavalitsustele kehtivat kohustust piirmäärasid vähemalt üks kord aastas üle vaadata ja vajadusel uusi piirmäärasid kehtestada, seega ei ole selles osas mõjude analüüsi vaja koostada.</p>
14	<p>Eelnõu § 1 punkt 11 - siin võiks olla välistatud ka kooselus olevad isikud (abieluga sarnases suhtes olevad isikud). Omavalitsus on toonud näitena juhtumi, kus kooselus inimene tegi üürilepingu elukaaslasega. Aga ka sellise juhtumi, kus kooselu ajal (ühine majapidamine ja ühised lapsed) on soetatud mehe nimele korter, mis on üüritud naise isale ning TTT-d küsib isa.</p> <p>Palume üle vaadata sama punkti seletuskirjas (lk 11) toodud väide, mille kohaselt on esimese ja teise astme ülenejad ja alanejad sugulased perekonnaseaduse alusel ülalpidamiskohustuslased. Nimelt sätestab perekonnaseaduse § 96 ülalpidamist andma kohustatud isikud järgmiselt:</p> <p>(1) Ülalpidamist on kohustatud andma täisealised esimese astme ülenejad ja alanejad sugulased (edaspidi ülalpidamiskohustuslased). Ülalpidamiskohustust ei mõjuta muudatused hooldusõiguses.</p> <p>(2) Teise astme ülenejad sugulased on ülalpidamiskohustuslased oma alaealiste alanejate sugulaste suhtes.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja täiendatud.</p>
15	<p>Eelnõu § 1 punkt 14 – muudatuse mõjude kirjeldusest on väljas väga oluline osa, see on mõju inimeste üldisele aktiivsusele ja selle läbi ravikindlustusega kaetusele. Välja on toodud, et aktiivsuse nõuete täitmata jätmist on harva kasutatud TTT suuruse või saamise kaalutlustes, kuid välja ei ole toodud, et päris suur hulk inimesi jõuab üldse töötukassasse arvele tänu sellele, et KOV</p>	<p>Mitte arvestatud. Selgitame, et SHS § 134 lg 4 punkt 2 reguleerib töötukassas arvel olekuga arvestamist. Kui</p>

	<p>sotsiaaltöötajad saavad öelda, et kui arvele ei võta, siis me TTT ei maksa. Nende inimeste hulgas ei ole ainult inimesed, kes ei suuda ilma sotsiaalteenusteta tööd teha, vaid näiteks ka need, kes teadlikult manipuleerivad toetustega - näiteks mustalt töötajad. Samuti ei ole toodud mõju ravikindlustusele - juhul, kui inimesed enam ei võta ennast töötukassas arvele ja neil muid aluseid pole, siis jäävad nad ravikindlustuseta. Edaspidi on neile tasuta ainult vältimatu abi, samas puudub õiguslik selgus, kuidas kaetakse muud ravikulud, kui neil endal peale TTT vahendeid ei ole. Ei saa eeldada, et neid hakkavad katma KOVid, kuna tervishoiuteenuste tagamine on riigi ülesanne ja õigusaktid ei kohusta KOVe ravikindlustamata isikute ravikulusid katma.</p> <p>Ettepanek: mitte tunnistada SHS § 134 lg 4 punkti 3 kehtetuks (eelnõu § 1 punkt 14). Kui toetuse taotleja või toetust taotleva perekonna liige on töövõimeline tööeline isik, kes ei tööta ja on töötukassas töötuna arvele võetud, kuid on mõjuva põhjusega jätnud tegevuskava täitmata või keeldunud talle pakutud sobivast tööst, peaks säilima KOVil võimalus jätta talle TTT määramata või vähendada määratavat toetuse summat. Kehtivas seaduses saab KOV teha kaalutlusotsuse lähtudes kõikidest SHS § 134 lõikes 4 loetletud valikutest. Seletuskirjas puudub sellekohane piisav põhjendus, miks võtta KOVilt võimalus (kaalutlusotsuse alusel) just töötukassa poolt pakutavast tööst keelduja toetuse taotleja mõjutamiseks. Kavandatav muudatus tooks kaasa ka ebavõrse kohtlemise: kui üks isik keeldub omavalitsuse üksuse poolt pakutavast tööst, siis võib talle määratavat TTT vähendada (SHS § 134 lg 4 p. 4); kui aga teine isik keeldub töötukassa poolt pakutavast sobivast tööst, siis (muudatuse jõustudes) analoogse meetme rakendamise võimalus puudub.</p> <p>Omavalitsused on seisukohal, et kehtiv SHS §134 lg 4 punkt 4 on nõue, mis aktiveerib töötut inimest midagi enda heaks tegema, et oma majanduslikku olukorda parandada. Kui nimetatud seaduse punkt tühistatakse, siis on võimalik, et eriti hajaasustusega piirkonnas jäävad paljud töötute perekonnad TTT saajateks kuust kuusse ja aastast aastasse. On karta, et osade töötute niigi vähene motivatsioon tööle asuda kaob, sest TTT abil saab kuidagi eluga hakkama.</p> <p>Juhime tähelepanu ka sellele, et töötuna arvele võtmist hakkab ilmselt mõjutama ka töötuskindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga 519 SE kavandatav muudatus, millega lõpetatakse töötutoetuse maksmine.</p>	<p>inimene ei järgi tegevuskava tegevusi või ei võta vastu talle pakutud tööd, siis võtab Töötukassa ise kasutusele meetmed ja ei ole põhjendatud samade tegevuste eest meetmete rakendamine ka KOV-ides. Eelnõu § 1 punkt 14 ei ole seotud ravikindlustuse saamisel.</p>
16	<p>Eelnõu § 1punkt 15 (§134 lg 4 lisatav punkt 10- TTT võib mitte määrata või seda vähendada, kui toetuse taotlejal või tema perekonnaliikmel on esmavajadusteks mõeldud kulutused osaliselt või täielikult kaetud riigieelarvest samal eesmärgil rahastatava teenuse või toetusega).</p>	<p>Osaliselt arvestatud. Seletuskirja täiendatud teenuste ja toetuste loeteluga.</p>

	Teeme ettepaneku tuua täiendavaid näiteid, millist olukorda silmas peetakse (kas näiteks haiglas on toitlustus), et tagada seletuskirjas toodu: „Täienduse abil saavad kõik KOVid järgida ühtseid põhimõtteid ja vältida erinevaid tõlgendusi, mis võivad viia ebavõrdse kohtlemiseni.	
17	Eelnõu § 1 punkt 15 (§ 134 lg 4 lisatav punkt 11) - seletuskirjas on toodud selgitus, et " Laste hoolduse jagamist vanemate vahel saab tõendada kas kohtuotsusega, riikliku perelepituse vanemluskokkuleppega või omavahelise kirjaliku nõusolekuga." Teeme ettepaneku selle täpsustuse sätestamiseks seaduses, et vanematele oleks ühene alus ja vältida lõputuid vaidlusi selle üle, kas tegelikult laps on olnud vanemate juures võrdselt või lapse sundimine igal juhul pool ja pool põhimõtet järgima. TTT arvestus võib saada argumendiks, miks vanemad hakkavad rohkem 50%/50% vanemlust taotlema.	Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
18	Eelnõu § 1 punkt 16 - seletuskiri kirjeldab eluasemekulude tasumist ülekandega. Teeme ettepaneku kirjeldada ka sularahas tasumist, sest praktikas võib see vajalik olla.	Selgitame, et tõendamine kehtib nii ülekandega kui sularahas tasumise korral.
19	Täiendavad ettepanekud: 1. Üksikvanema toetus. Tunnistada kehtetuks SHS § 135 ja mitte täiendada paragrahvi 135 lõikega 21 (eelnõu §1 punkt 17). Kehtiva SHS § 135 kohaselt on TTT saajal, kelle kõik perekonnaliikmed on lapsed, õigus saada koos TTT-ga täiendavat sotsiaaltoetust 15 eurot. Kuna selle täiendava sotsiaaltoetuse maksmisel ei arvestata laste arvu peres ning seda pole kehtivuse ajal (10 aastat) indekseeritud/tõstetud, siis on see toetus kaotanud oma varasema võimaliku mõju ja mõtte. Erineva kooslusega perede erinev toetamine peaks vajadusel toimuma toimetulekupiirist lähtuvalt, sest just toimetulekupiiriga peaks olema tagatud kõigi pereliikmete esmavajaduste rahuldamine. Toimetulekupiiri kehtestamise mõte kaob ära, kui TTT ei taga esmavajaduste rahuldamist ning lisaks TTTle kavatakse jätkata täiendava 15 euro suuruse toetuse maksmist üksikvanematele. Analoogiat rakendades võiks samasugust riigieelarvest makstavat täiendavat sotsiaaltoetust (esmavajaduste rahuldamiseks) saada ka eakad ja alla 3. aastaste lastega pered (nt mähkmete ostuks), töötutega pered (nt töötöinguteks), üliõpilased (nt õpikute soetamiseks) jne. Samamoodi nagu praegu on laste toimetulekupiir kõrgem, kui muudel pereliikmetel, saab toimetulekupiiri tõsta ka üksikvanemaga peredel ja teistel peredel, kus igakuised esmavajadused on tavapärasest suuremad.	Mitte arvestatud. Perede toetamine on prioriteet.

	Korrektse toimetulekupiiri puhul puudub vajadus kehtestada erinevaid täiendavaid sotsiaaltoetusi, mida makstakse TTT vahenditest.	
20	<p>2. Internetikulu. Ettepanek: leida rahalised võimalused ja lisada kommunaalkulude komponendiks koduse internetikulude eraldi arvestamise minimaalne summa, mis oluliselt aitaks toetuse taotlejat inimväärse elukorralduse säilitamisel ja asjaajamisel. Kehtiva seaduse alusel on internetiteenuse kulu arvestatud toimetulekupiiri sisse. Arvestades üleüldist elukalliduse ja hindade tõusu on ka sideteenuste kulud märkimisväärselt kerkinud. Kommunikatsioonifirmad on pidevalt tõstnud oma pakutavate teenuste hindasid ja juba täna võib enam kui 25% toimetulekutoetuse piiri esimese pereliikme summast kuluda püsiinterneti kasutamise kulude katteks. Samas on Eesti riik olnud uhke oma toimiva e-riigi üle. Töötuks jäänud isik vajab internetiühendust, et suhelda riigiasutustega ja kandideerida erinevatele töökohtadele, sealjuures on esmane kandideerimine üldjuhul e-võimaluse teel. Lisaks vajavad lapsed/noored pidevalt interneti kasutamise võimalust, sest väga palju õppematerjali on kätte saadav internetis või tuleb koolitöö tehagi vajalikus interneti keskkonnas. Leiame, et interneti kasutamine on vältimatu igapäevane teenus nii tööotsinguteks, õpilastel koolitööde tegemiseks kui ka muudes eluvaldkondades.</p> <p>Arvestades kohalikke olusid nt Jõgeva maakonnas, kus pole ühtegi pangakontorit enam ja saab kasutada ainult internetipanga võimalust, kui taotlejal on internetiühendus ja oskused elektrooniliste vahendite kasutamiseks. Kõige lähemad pangakontorid on Tartus, kus tuleb enne vastuvõtule registreerida aeg (esalt nõuab isikult interneti ühendust ja isiku enesetuvastamise võimalust), siis Tartusse sõita (sõidukulu) ja iga väljatrükitud arvelduskonto paberkandjal leht on tasuline.</p>	Teadmiseks võetud. Selgitame, et seletuskirjas on seda juba analüüsitud.
21	3. Säästud. Käesoleval ajal eeldatakse, et peredel on mingis summas säästufond (arvelduskonto jääk) kriisiolukordadeks, seega tuleks kokku leppida kindel summa pereliikmete arvu pealt, mis võib olla eelarve arvelduskonto jääk, mida TTT määramisel ei arvestataks sissetulekute hulka.	Selgitame, et seletuskirjas on vastavat põhimõtet selgitatud eelnõu § 1 punktis 6.
22	4. STAR arendused. Omavalitsustelt saadud tagasiside kohaselt vajaks parandamist olukord, kus STARis ei ole võimalust teha eitavat otsust, kui üliõpilasel puudub õigus leibkonnast eraldi TTT taotlemiseks või kui taotlejal puudub RR järgne elukoht. Samuti ei ole täna varade hindamiseks automaatselt täidetavat hindamisvormi, kuid võiks olla vorm, kuhu koonduvad autoregistri, kinnisvararegistri, äriregistri, väärtpaberite	Teadmiseks võetud.

	andmed.	
23	5. Riigikogu menetluses oleva töötuskindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga 519 SE muudetakse SHSi ja täiendatakse § 131 lõikega 91, millega luuakse võimalus kuni 24- aastastele õpilastele ja üliõpilastele erandkorras määrata toimetulekutoetus, kui suhted pereliikmetega on katkenud või vanematel puudub võimekus oma lapsi toetada. Teeme ettepaneku lülitada eeltoodud sätte käesolevalt menetletava sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõusse (toimetulekutoetuse muudatused). Sealjuures vajaks kindlasti täiendavat selgitamist, kuidas hakkavad omavalitsused kontrollima suhete katkemist või mitte toetamist.	Nimetatud seadus on Riigikogus vastu võetud 14.05.2025
24	6. Teeme ettepaneku vaadata üle KOVile hüvitatava TTT menetlemise ja väljamaksmise kulu arvestamise alused ja suurus. Omavalitsused on seisukohal, et käesoleval ajal ühe taotluse menetlemise keskmine arvutatud kulu ei ole tegelikkusele vastav, mis toob kaasa selle, et riikliku ülesande täitmist (TTT maksmist) peavad omavalitsused rahastama osaliselt oma eelarvest. ELVL on riigieelarve läbirääkimistel korduvalt juhtinud tähelepanu valitsevale ebavõrdsusele seoses riikliku ülesande täitmisega kaasnevate kulude hüvitamisel: kui näiteks nime muutmise registreerimisel hüvitatakse 37,65 eurot ja sünni registreerimisel 17,26 eurot, siis toimetulekutoetuse määramise hüvitise piirmäär on põhjendamatult madal 9,41 eurot.	Teadmiseks võetud.
	Eesti Töötukassa	
25	1.1. Ettepanek on täiendada eelnõu § 1 uute punktidega 14 ja 15 järgmises sõnastuses: „14) paragrahvi 134 lõike 4 punkti 1 täiendatakse pärast sõna „tööta“ tekstiosaga „ega otsi tööd iseseisvalt või Eesti Töötukassa toel“; 15) paragrahvi 134 lõike 4 punkt 2 tunnistatakse kehtetuks;“. Ettepanekust puudutatud sätete eesmärk on tuua sisse inimese vastutus teha pingutusi oma toimetuleku parandamiseks. Tööealise ja -võimelise inimese puhul, kes ei tööta, on selleks aktiivne tööotsing. Toetust taotleva tööealise ja -võimelise isiku või tema pereliikme aktiivsuskohustus tuleneb juba SHS § 134 lõike 4 punktist 1. Sama sätte punkt 2 seob toimetulekutoetuse määramisega seotud otsuse tegemise otseselt isiku töötuna registreerimise staatusega, jättes tähelepanuta muud võimalikud tööotsingu aktiivsuspõhised täitmise viisid. Töötuna arveloleku eraldi välja toomine punktis 2 võib luua eksliku arusaama, et aktiivsuspõhised täitmiseks piisab üksnes töötuna registreerimisest. Praktikas võib see viia olukorrani, kus toimetulekutoetust vähendatakse või jäetakse määramata üksnes seetõttu, et isik ei ole Eesti	Osaliselt arvestatud. Seletuskirja täiendatud.

	<p>Töötukassas arvel, sõltumata inimese tegelikest pingutustest töö leidmiseks. Lisaks võib see suurendada riski, et töötuna registreeruvad ka need isikud, kes soovivad taotleda toimetulekutoetust, kuid tööle asuma valmis ei ole, näiteks sotsiaalsete probleemide või muude takistuste tõttu. Need inimesed vajaksid esmalt kohaliku omavalitsuse tuge sotsiaalse toimetuleku parandamiseks ning tööotsinguga saaksid inimesed alustada siis, kui nad on valmis koheselt tööle asuma.</p> <p>Ettepaneku eesmärk on muuta säte paindlikumaks ja sisulisemaks, rõhutades inimese üldist kohustust ja vastutust otsida tööd ning sotsiaaltöötaja rolli hinnata olukorda individuaalselt.</p> <p>Kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajal on võimalik inimesega kokku leppida sobivad sammud toimetuleku parandamiseks ja kui inimene on valmis tööle asuma, siis vajaduse korral suunata isik töötukassasse. SHS § 134 lõike 4 punkti 1 uus sõnastus võimaldab toimetulekutoetuse maksmisel arvestada sellega, kui isik ei ole põhjendamatult võtnud ette samme oma toimetuleku parandamiseks sh täitnud kohustust otsida tööd, sotsiaaltöötajaga kokku lepitud viisil.</p> <p>Kui töötu isik vajab toimetuleku parandamiseks pikaajalist ja mitmekülgset abi, milleks on vaja koordineerida koostööd töötukassaga, on võimalik rakendada SHS § 9 kohaselt juhtumikorraldust ning tööotsinguga seotud kokkulepped ja koostöö töötukassaga kirjeldada juhtumiplaanis.</p>	
26	<p>1.2. Kehtiv SHS § 134 lg 4 p 3 annab kohaliku omavalitsuse üksusele õiguse kasutada toimetulekutoetuse määramiseks töötuna arveloleva toetuse taotleja või toetust taotleva perekonna liikme tegevuskava andmeid, sealhulgas, kui isik on mõjuva põhjuseta jätnud tegevuskava täitmata või keeldunud talle pakutud sobivast tööst. Muudel juhtudel ei ole kohaliku omavalitsuse üksusel õigus SHS-st tulenevalt töötukassalt tegevuskava andmeid saada, kuna puudub õiguslik alus. Sotsiaalkaitseministri 27.12.2017 määruse nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“ § 13 p 3 viimases lauses on märgitud töötukassa andmekogust esitlusinfona antavad tegevuskava andmed, aga seadusest tuleneva aluseta ei ole neid andmeid edaspidi võimalik anda.</p> <p>Kui kohaliku omavalitsuse üksus vajab ka sotsiaalteenuste, sotsiaaltoetuste (v.a toimetulekutoetus) ja muu abi andmise korraldamisel töötuna arveloleva isiku tegevuskava andmeid, palume lisada vastav säte asjaomastesse SHS-i paragrahvidesse (nt § 9, § 10, § 15 lg 2, § 151 ja § 152).</p>	Osaliselt arvestatud. Seletuskirja täiendatud.
	Sotsiaalkindlustusamet	
27	<p>1. Eelnõu lisa 1 "Muudatuste mõju" tabeli tulp "STARi arenduse vajadus" vajab täpsustamist, kuna kogu toimetulekutoetuse funktsionaalsus on plaanis tuua STAR1st üle STAR2te ja seega ei saa tabelis</p>	1) Arvestatud. Seletuskirja ja lisa 1 täiendatud.

	<p>oleval kujul välja tuua, kas konkreetne eelnõus kavandatud muudatus tähendab STARi arenduse vajadust või mitte. 1 Hetkel jääb eelnõu lisast 1 ekslik mulje, et arendatakse ka vana STARi.</p> <p>2. Täpsustame, et eelnõu seletuskirjas toodud STAR2 toimetulekutoetuse arenduse maksumus on arvutatud tänaste arenduspartnerite tunnihinna põhiselt, mistõttu säilib risk, et uute partneritega võib summa muutuda.</p> <p>3. Kuivõrd eelnõuga nähakse ette vajadus x-tee teenuste järele, siis lisaks SKA arendusvajadustele vajavad täpsustamist ka teiste osapoolte arendusvajadused, kellega on vajadus andmeid vahetada. On oluline, et ka kolmandate osapoolte arendusplaanid ühtiksid SKA arendusplaanidega.</p>	<p>2) Arvestatud. Seletuskirja täiendatud.</p> <p>3) Teadmiseks võetud.</p>
28	<p>4. Eelnõu § 1 punkt 8 (SHS § 132 lõige 8). Palume eelnõu seletuskirjas selgitada, kas ja millises ulatuses tuleks ajateenistuses viibiva isiku puhul arvestada sissetulekuid kui tema toimetulekutoetuse määramisel ja maksmisel toimetulekupiirist ei lähtuta. Seejuures teeme ettepaneku ühtlustada eelnõu seletuskirja mõistekasutus (perekond v.s leibkond) ja kasutada üksnes terminit perekond.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja täiendatud.</p>
29	<p>5. Lisaks eelnõus toodule soovime seoses toimetulekutoetuse arvestamise ja maksmisega ära markeerida ühe täiendava praktilise probleemi. Nimelt on kohalikud omavalitsused (KOV) pöördunud SKA poole 1-2 sendiste kasutamise vähendamise probleemiga toimetulekutoetuse sularaha väljamaksete korral. Teadaolevalt vähendatakse 2025. aastast sularahaga arveldades vajadust kasutada 1- ja 2-sendiseid ning kehtib ümardamisreegel. Ümardamine ei kohaldu sotsiaaltoetustele, mistõttu KOV-idel on tekkimas raskusi toimetulekutoetuse väljamaksimisega sularahas, sest 1- ja 2- sendiste osakaal sularaharingluses väheneb ning neid ei ole võimalik väljamaksete tegemiseks juurde saada.</p>	<p>Arvestatud. Eelnõud ja seletuskirja täiendatud.</p>